

Innst. S. nr. 287

(2007–2008)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

St.meld. nr. 17 (2007–2008)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om staten og Den norske kirke

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

Hovedformålet med meldingen er å gi Stortinget et godt grunnlag for hvordan det framtidige forholdet mellom staten og Den norske kirke bør utformes. Meldingen er konsentrert om statskirkeordningen som rettslig størrelse og om det overordnede rammeverket i Grunnloven. Rettslig sett består ordningen av en rekke elementer. Det er sju paragrafer i Grunnloven som etablerer og regulerer statskirkeordningen. Departementet mener de ulike elementene et stykke på vei vil kunne vurderes uavhengig av hverandre.

Departementet peker i meldingen ut målene for tros- og livssynspolitikken og sentrale elementer som bør legges til grunn for dette politikkområdet. Meldingen gjennomgår statskirkeordningens historie og innretning i dag, og videre Gjønnes-utvalgets utredning NOU 2006:2 og høringen om denne. Departementet gir en særlig drøfting av grunnlovsspørsmålene, blant annet verdiparagrafen i Grunnloven, den grunnlovsmessige forankringen av Den norske kirke og Kongens kirkestyre, herunder utnevning av biskoper.

Departementet drøfter også spørsmål som ikke direkte gjelder endringene i Grunnloven. Det gjelder det kirkelige demokratiet, finansieringsordninger, kirkegårdsforvaltningen, kirkens organisering og kirkebyggene. På flere av disse områdene foreslås dagens ordninger videreført, men på enkelte områder ser departementet grunn til å vurdere endringer. Meldingen omtaler også spørsmål som i første rekke

berører tros- og livssynssamfunnene utenom Den norske kirke.

Departementet har sett det som viktig at det samlede forslaget til endringer i statskirkeordningen kan få størst mulig oppslutning. Departementet viser i den forbindelse til at det 10. april 2008 ble inngått en politisk avtale om hvordan forholdet mellom staten og Den norske kirke skal reguleres rettslig i framtiden. Avtalen ble inngått mellom alle de sju partiene på Stortinget og er gjengitt i sin helhet under punkt 2.3 nedenfor. Viktige punkter i avtalen er utnevning av biskoper og proster, demokratireform, kirkelig statsråd og kirkeordning, grunnlovsendringer, finansieringsspørsmål, gravferdsforvaltning og livssynsnøytrale seremonier. Avtalen ligger til grunn for departementets forslag i meldingen.

Departementet mener det er behov for endringer som kan ivareta viktige tros- og livssynspolitiske målsettinger. Men disse må skje på en måte som ivaretar behovet for kontinuitet og trygghet. Kirkemedlemmenes tilhørighet til Den norske kirke skal ivaretas. Det skal legges til rette for at kirken kan ivareta sin rolle som tradisjons-, kultur-, verdi- og trobærer i lokalsamfunnene og i storsamfunnet. Den norske kirke skal utvikles videre som en åpen og inkluderende folkekirke, og det kirkelige demokratiet skal styrkes slik at de kirkelige valgte organene får en bedre demokratisk legitimitet og forankring hos kirkemedlemmene. I samarbeid med Den norske kirke skal det gjennomføres en demokratireform de nærmeste årene.

Tilrådingen er etter departementets syn uttrykk for en hensiktsmessig og balansert avveining mellom grunnleggende og allmenne tros- og livssynspolitiske hensyn og hensyn som i større grad framstår som specifikt kirkepolitiske. Det er videre foretatt en saklig begrunnet avveining mellom hensynet til likebehandling og mangfold på den ene siden og på den andre

siden hensynet til tradisjon og kontinuitet. Departementet mener den samlede tilrådingen har godt grunnlag i høringsmaterialet.

Departementet understreker betydningen av tros- og livssynsfrihet, av det offentlige forpliktelse til likebehandling av alle tros- og livssynssamfunn, og til å ivareta internasjonale menneskerettighetskonvensjoner. Et sentralt mål er at politikken på området aktivt støtter opp om og legger til rette for tros- og livssynsmangfoldet i samfunnet. Departementet mener at selv om tro, religion og livssyn kan være kilder til konflikt, skaper de også tilhørighet og representerer en samfunnsmessig betydning gjennom den verdi- og tradisjonsformidlingen som skjer. Tros- og livssynspolitikken skal samtidig bidra til å fremme dialog, samarbeid og samhandling mellom tros- og livssynssamfunnene. Åpenhet og samtale fremmer gjensidig forståelse og bidrar til respekt for ulikheter og for felles verdier.

Departementet gir i meldingen en oversikt over organisasjonsstrukturen i Den norske kirke og dens rettslige grunnlag i den alminnelige kirkelovgivningen og annet regelverk. Departementet drøfter også sentrale sider ved Den norske kirkes identitet og oppdrag, samt ulike perspektiver på Den norske kirke – som statskirke, trossamfunn, folkekirke og lokal-kirke.

Med bakgrunn i de overordnede målene for tros- og livssynspolitikken understreker departementet at staten i sin relasjon til Den norske kirke skal respektere kirkens egenart som trossamfunn og legge til rette for at kirken kan videreføres som en åpen, inkluderende og landsdekkende folkekirke, med dåpen som eneste kriterium for medlemskap. I Den norske kirke skal det være rom for ulike grader av trosengasjement, ulike kulturer og tradisjoner og ulike teologiske retninger, slik at alle medlemmer kan kjenne tilhørighet til sin kirke. Den framtidige kirkeordningen skal ivareta kirkens kjennetegn som både trossamfunn og folkekirke.

Gjønnes-utvalget

Departementet viser til det grunnlagsarbeidet som ble gjort av Gjønnes-utvalget i NOU 2006:2. Her presenteres tre idealtypiske hovedmodeller for kirkeordningen, karakterisert som en henholdsvis grunnlovsforankret, lovforankret og selvstendig folkekirke. Et flertall på 18 av utvalgets 20 medlemmer anbefaler å oppheve dagens statskirkeordning. 14 medlemmer ønsker organisering som lovforankret folkekirke, fire anbefaler modellen selvstendig folkekirke, to en fortsatt grunnlovsforankret folkekirke.

Et flertall i utvalget mener at Den norske kirke i hovedsak fortsatt bør finansieres over offentlige budsjetter, med en medlemsavgift i tillegg. Flertallet mener at staten bør ha hovedansvaret for finansierin-

gen, herunder et større økonomisk ansvar for kulturhistorisk viktige kirker. Flertallet i utvalget foreslår at kommunene får forvaltningsansvaret for kirkegårds- og gravferdsforvaltningen, mens et mindretall mener at dagens forvaltningsordning bør videreføres. Utredningen ble sendt på høring til ca. 2 500 instanser, og 77 pst. av disse avga uttalelse.

Grunnlovsendringer

Departementet foreslår i samsvar med den politiske avtalen 10. april 2008 endringer i Grunnloven §§ 2, 4, 12, 16, 21, 22 og 27, foruten justeringer av overskriftene til Grunnlovens kapitler A og B. Avtalen inneholder dessuten konkrete formuleringer av nye bestemmelser i §§ 2 og 16. Samtidig sier avtalen at "nødvendige utredninger, lovforberedelser og lovteknisk gjennomgang som følger av avtalen gjennomføres så snart som mulig".

Forslagene innebærer endringer i alle de sju paragrafene som i dag etablerer og regulerer statskirkeordningen. I tråd med avtalen foreslår departementet nye bestemmelser til erstatning for de gjeldende i §§ 2 og 16.

Etter forslaget skal Grunnloven § 2 andre ledd erstattes av en verdiparagraf. Den nye § 16 har en ordlyd som markerer Den norske kirke som folkekirke og kirkens særlige stilling overfor staten. Den inneholder en bestemmelse om at alle tros- og livssynssamfunn skal understøttes på lik linje med Den norske kirke. Bestemmelsen skal dessuten lovteknisk innledes med bestemmelsen om religionsfrihet, som i dag er plassert i Grunnloven § 2 første ledd. Det vises til avtalen gjengitt under punkt 2.3.

Særlige spørsmål

Departementet understreker behovet for å styrke det kirkelige *demokratiet*. I meldingen beskrives grunnlaget for det kirkelige demokratiet i dag, de kirkelige valgene, samt forsøk og tiltak som har vært iverksatt for å styrke demokratiet. Departementet mener at dersom Den norske kirke skal kunne videreføres som en folkekirke som rommer en forsvarlig bredde av ulike teologiske oppfatninger og ulike grader av religiøst engasjement, er det viktig at denne bredden blant annet avspeiles i beslutningsgrunnlaget ved utnevning til geistlige lederstillinger. I den sammenheng drøfter departementet spørsmål som knytter seg til det kirkelige demokratiet i bred forstand, med særlig vekt på den demokratisering som må til for at Kongens myndighet til å utpeke biskoper og proster skal kunne overføres til andre kirkelige organer.

Departementet har i samarbeid med Kirkerådet oppnevnt en arbeidsgruppe med oppgave å identifisere tiltak som kan styrke det kirkelige demokratiet (Bakkevig-utvalget 2008). Arbeidsgruppen skal

legge fram sin rapport våren 2008. Den skal særlig vurdere hvordan demokratiet kan styrkes gjennom endringer i valgordningene ved de kirkelige valgene 2009–2010. En demokratireform med utgangspunkt i forslag fra arbeidsgruppen forutsettes gjennomført innen utgangen av 2011.

Departementet drøfter *finansieringen* av Den norske kirke i meldingen og spørsmålet om større endringer i kirkens finansieringsordninger. De offentlige bevilgningene beløp seg i 2006 til 3 mrd. kroner. Av dette gjaldt det statlige utgiftsansvaret i hovedsak prestetjenesten og kirkelig administrasjon regionalt og sentralt (1 mrd. kroner), mens kommunenes ansvar vesentlig er bygging og drift av kirker og anlegg, samt drift av kirkegårder/gravplasser (2 mrd. kroner).

Departementet er kommet til at hovedfinansieringen av Den norske kirke over offentlige budsjetter bør videreføres etter samme oppgavefordeling mellom staten og kommunene som nå. Departementet ser ikke medlemsbasert betaling eller en felles livssynsavgift som aktuelle finansieringskilder. Departementet ser det også slik at en hovedfinansiering over statsbudsjettet ville innebære en sentralisering og bryte med den nære økonomiske forbindelsen mellom kirke og lokalsamfunn.

Når det gjelder den framtidige eiendomsretten til *Opplysningsvesenets fond*, mener departementet at dette spørsmålet må vurderes dersom statskirkeordningen avvikles, og at spørsmålet da vil bli avklart politisk. Departementet kan ikke se at det er grunn til å ta spørsmålet opp til vurdering nå.

Hva angår forvaltningsordningen for *kirkegårdene*, drøfter meldingen spørsmålet om kirkegårdene fortsatt bør være underlagt en kirkelig forvaltning eller om kommunene bør ha ansvaret. Departementet mener at dagens lovgivning bør videreføres. Departementet peker på at gravferdsloven fra 1996 balanserer ulike hensyn, og at den åpner for lokalt tilpassede drifts- og forvaltningsformer. Departementet understreker at det ved fortsatt kirkelig forvaltning er avgjørende at kirkegårdsmyndighetene opptrer med respekt og forståelse i sin kontakt med de pårørende, uansett tro eller livssyn hos den enkelte. Departementet vil i samarbeid med kirkelige instanser og med de ulike tros- og livssynssamfunnene vurdere tiltak som kan sikre dette hensynet. Departementet vil gjennomgå lovverket med tanke på bruk av livssynsnøytrale betegnelser og liknende tilpasninger.

Departementet peker i meldingen på at offentlige myndigheter ikke er pålagt å stille livssynsnøytrale *seremonirom* til rådighet i forbindelse med gravferd. Selv om det i de større byene finnes lokaler som gjennom utsmykning og symbolbruk framstår som livssynsnøytrale, er det en generell mangel på slike lokaler. Det samme gjelder livssynsnøytrale lokaler til

bruk ved ekteskapsinngåelse. Departementet vil få utredet om kommunene gjennom lov skal forpliktes til å stille slike seremonirom til rådighet, og kostnadene i den forbindelse. Det vil også bli arbeidet med å videreutvikle og forbedre den borgerlige seremonien ved inngåelse av ekteskap, herunder en utvidelse av hvem som kan forestå vielsen.

Departementet mener det foreligger et betydelig utviklingsbehov når det gjelder kirkens *organisering lokalt*. Departementet mener målet i første rekke må være å legge til rette for en mer funksjonell og formålstjenlig lokal organisering. Departementet mener at forsøks- og utviklingsarbeid som kan gi nye former for samarbeid på tvers av menighets- og kommunegrenser, bør forsterkes i tråd med utviklingen i kommunesektoren.

Meldingen har et eget kapittel om *kirkene, kirkegårdene og kirkekunsten*. Departementet mener det er viktig å fastholde kommunenes lovbestemte ansvar for vedlikeholdet og driften av kirkebyggene. Uklarheter i ansvarsfordelingen vil kunne svekke den samlede innsatsen på feltet. Departementet kan ikke se at det er grunnlag for endringer når det gjelder eiendomsretten til kirkene. Nasjonale tiltak for bygg er bl.a. rentekompensasjonsordningen for istandsetting av kirkebygg og ordningen med tilskudd fra Opplysningsvesenets fond til eldre kirker. Endringer i eller utvidelse av de nasjonale tiltakene som er etablert spesielt for kirkebyggene og deres forvaltning, vil på vanlig måte bli vurdert i budsjettssammenheng. Det samme gjelder spørsmålet om å styrke den kulturminnefaglige kompetansen i kirken, for eksempel ved å etablere et kulturminnefaglig kompetansesenter innen Den norske kirken.

Departementet viser til at *tros- og livssynssamfunn* utenom Den norske kirke har rett til offentlige tilskudd som tilnærmet svarer til det offentliges utgifter til Den norske kirke, regnet per medlem. Tros- og livssynssamfunnene er ved dette økonomisk likestilt av det offentlige, og departementet vil videreføre denne ordningen. Departementet ser ikke grunn til å ta opp spørsmålet om et nytt og felles finansieringsystem for alle tros- og livssynssamfunnene.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet opplyser at de grunnlovsendringene som er aktuelle, ikke har økonomiske konsekvenser eller administrative konsekvenser av vesentlig betydning.

Når det gjelder spørsmål som ikke direkte følger av grunnlovsendringene, men som kan ha budsjettmessige konsekvenser, nevnes særlig tiltak for å styrke det kirkelige demokratiet, herunder forsøk, og en eventuell lovfestet plikt for kommunene til å sørge for livssynsnøytrale seremonirom. Departementet

kommer tilbake til de budsjettmessige konsekvensene på vanlig måte i budsjettssammenheng.

2. KOMITEENS MERKNADER

2.1 Innledning

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Freddy de Ruiter, Gorm Kjernli, Gerd Janne Kristoffersen, Anna Ljunggren og Torfinn Opheim, fra Fremskrittspartiet, Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Åse M. Schmidt, fra Høyre, Gunnar Gundersen og lederen Ine Marie Eriksen Søreide, fra Sosialistisk Venstreparti, Åsa Elvik og Lena Jensen, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen, fra Senterpartiet, Inger S. Enger, og fra Venstre, Odd Einar Dørum, viser til meldingen.

Komiteen vil understreke at spørsmålet om statskirkeordningen er en stor og viktig sak. Den har en lang historie og har vært debattert flere ganger siden midten av 1800-tallet. Sist gang det var en omfattende debatt i Stortinget var i 1981, jf. den daværende kirke- og undervisningskomiteens Innst. S. nr. 265 (1980–1981) om St.meld. nr. 40 (1980–1981) Om stat og kirke, og Sivertsen-utvalgets utredning NOU 1975:30 Stat og kirke.

Komiteen viser til at den foreliggende meldingen, som ble fremmet 11. april 2008, har sin bakgrunn i Gjønnes-utvalgets utredning, NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke fra januar 2006, og en omfattende høringsprosess.

Komiteen mener det er behov for å foreta endringer i dagens forhold mellom staten og Den norske kirke for å ivareta viktige tros- og livssynspolitiske målsettinger.

Komiteen mener samtidig at endringene må gjennomføres på en måte som ivaretar behovet for kontinuitet og trygghet. Kirkemedlemmenes tilhørighet til Den norske kirke skal ivaretas, og det skal legges til rette for at kirken kan ivareta sin rolle som tradisjons-, kultur-, verdi- og trobærer i lokalsamfunnene og i storsamfunnet. Den norske kirke skal utvikles videre som en åpen og inkluderende folkekirke, og det kirkelige demokratiet skal styrkes slik at de kirkelige valgte organene får en bedre demokratisk legitimitet og forankring hos kirkemedlemmene.

Komiteen viser til den politiske avtalen om hvordan forholdet mellom staten og Den norske kirke skal reguleres rettslig i framtiden, som ble inngått mellom alle partiene på Stortinget 10. april 2008. Avtalen er gjengitt i sin helhet under punkt 2.3 nedenfor.

2.2 Primærstandpunkt til politiske partier

Ifølge den politiske avtalen som ble inngått den 10. april 2008, kan de enkelte politiske partier gi uttrykk for sine primærstandpunkt. I avtalen heter det: "Denne avtale er ikke til hinder for at partiene i merknader i komitéinnstillingen gir uttrykk for sine primærstandpunkter, ...".

2.2.1 Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener at religion spiller en viktig rolle i det norske samfunnet, både for fellesskapet og for enkeltmennesker. Samtidig er retten til religionsfrihet grunnleggende og ukrenkelig for Arbeiderpartiet. Disse medlemmer mener at alle skal ha rett til å velge og praktisere religion og livssyn, og at staten aktivt må legge til rette for dette og ha en støttende religionspolitikk.

Disse medlemmer viser til at Den norske kirke i dag både formelt og reelt har en særstilling blant trossamfunn i Norge. Et stort flertall av befolkningen er medlemmer av Den norske kirke. Disse medlemmer ønsker å sikre denne som en kirke som er åpen, trygg, demokratisk og har bred forankring blant medlemmene. Samtidig er det avgjørende at innbyggere som har annen religiøs eller livssynsmessig tilhørighet, ikke skal føle seg diskriminert eller tilsidesatt av flertallet.

Disse medlemmer mener Den norske kirkes indre demokrati i dag er for svakt. Altfor få av kirkens medlemmer deltar ved valg, og det direkte demokratiet er lite utbygd. Reformen i forholdet mellom kirke og stat skal både bidra til å sikre Den norske kirke som en bred og åpen folkekirke, og medlemmenes tilhørighet til denne kirken uavhengig av deres grad av engasjement. Endringene skal bidra til at religiøse og livssynsmessige minoriteter ikke diskrimineres og til at de sikres reell tros- og livssynsfrihet.

Disse medlemmer ser problematiske sider ved at staten skal ha en offentlig religion, slik vi i dag har etter Grunnloven. Disse medlemmer ønsker å videreutvikle forholdet mellom staten og Den norske kirke ved følgende endringer, i tråd med vedtak på Arbeiderpartiets landsmøte våren 2007:

"1. En samlende verdiparagraf i Grunnloven

Grunnlovens § 2 skal endres til en samlende verdiparagraf som verner om menneskets iboende og ukrenkelige rettigheter. Henvisningen til den evangelisk-lutherske religion som statens offentlige religion, samt oppdragerplikten, fjernes samtidig fra denne paragrafen.

2. Grunnlovsforankring og demokratireform

Den norske kirke skal fortsatt ha forankring i Grunnloven. Grunnlovens §§ 4, 16, 21 og 22 behol-

des inntil videre som i dag, men det startes opp et arbeid i dialog med kirkens organer for å utarbeide en mer omfattende kirkelov som legger rammer for valgordninger, demokrati og indre organisering av Den norske kirke. De rådgivende avstemningene og ordningene rundt valg og utnevning av biskoper må også forbedres i dialog med kirkens organer. Slike reformer i Den norske kirke skal styrke kirkens demokrati, og legge grunnlaget for gradvis overføring av oppgaver og myndighet fra kirkelig statsråd.

3. Mer demokrati kan gi løsere bånd

Når internt valgte kirkelige organer er sikret legitimitet og representativitet, kan alle beslutninger – også utnevning av biskoper og proster – foretas av disse organene. Inntil dette er oppnådd foretas fortsatt endelig utnevning i kirkelig statsråd.

4. Økonomien må sikres

Det foretas en nærmere utredning av finansieringsmodell for Den norske kirke. En eventuell ny finansieringsmodell skal fortsatt bidra til å sikre at kirkebygg og lokalkirker bevares. Det må tas særlige distriktpolitiske hensyn, og vi må også sikre blant annet virksomheten til sjømannskirker og døvekirker. Statens økonomiske bidrag skal sikre at medlemskontingent i Den norske kirke ikke er aktuelt. Samtidig er det nødvendig å foreta en generell gjennomgang av alle tilskuddsordninger, slik at alle tros- og livssynssamfunn sikres rettfærdige og likeverdige støtteordninger.

5. Krav om medlemskap i kirken for statsråder fjernes

Grunnlovens §§ 12 og 27 endres slik at bare kirkestatsrådene må være medlem av Den norske kirke, samt at kirkelig statsråd består av de medlemmer av regjeringen som er medlem av Den norske kirke. I kirkesaker gjelder dermed ikke kravet om at halvparten av medlemmer må være til stede i statsråd.

6. Verdige ritualer

Alle innbyggere må sikres likeverdige seremonier ved bryllup og gravferd uavhengig av om de tilhører Den norske kirke, en tros- og livssynsminoritet eller ønsker en livssynsnøytral ramme rundt viktige livsbegivenheter."

Disse medlemmer viser til dette landsmøtevedtaket og den inngåtte avtale i Stortinget.

2.2.2 *Fremskrittspartiet*

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til Fremskrittspartiets primære standpunkt i forholdet mellom staten og Den norske kirke. Partiet er for et skille mellom staten og kirken, slik at kirken kan opptre som et selvstendig trossamfunn og eget rettssubjekt. Disse medlemmer viser til at også Kirkemøtet har gjort det klart at de ønsker å gjøre Den norske kirke til eget rettssubjekt.

Disse medlemmer viser til at det i avtaleperioden ikke er aktuelt å fremme forslag om å gjøre

Den norske kirken til eget rettssubjekt, men mener det vil være en naturlig oppfølging av kirkereformen etter 2013.

DEMOKRATI

Disse medlemmer viser til avtalens formulering under punkt 1, hvor det fremgår at kravene til demokratireformen i Den norske kirke er objektive. Det skal vurderes tre mål konkret. For det første skal det etableres reelle valgmuligheter. For det andre skal det benyttes økt bruk av direktevalg. For det tredje skal det gjennomføres kirkevalg samtidig med offentlige valg. Det er kun disse forhold som kan tillegges vekt ved vurdering av om demokratireformen er vellykket, og det er ikke knyttet annet kvantitativt krav til vilkårene enn at det faktisk er etablerte ordninger som fører til at disse tre vilkårene er tilfredsstillt.

Disse medlemmer finner grunn til å påpeke at det ikke skal foretas subjektive vurderinger av disse forholdene før vedtakelse av grunnlovsendringene som avtalen omfatter.

Disse medlemmer viser til at tiltakene må være gjennomført innen 2011 dersom fristene for grunnlovsbehandling skal overholdes.

Disse medlemmer vil videre peke på muligheten for at Den norske kirke og kommunene kan finne praktiske muligheter for gjennomføring av kirkevalg samtidig med offentlige valg, uten at dette bør medføre større kostnader for Den norske kirke.

GRUNNLOVEN § 16 OG KIRKELOV

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet ikke mener det er behov for en egen kirkelov, men at partiet prinsipielt vil fristille kirken helt fra staten. På den bakgrunn ser disse medlemmer ikke behov for en ny § 16 som skal romme særhjemmel i Grunnloven for en egen lov knyttet til et bestemt trossamfunn.

Disse medlemmer viser til avtalen og vil subsidiært støtte forslag til endring av Grunnloven i tråd med avtalen. Disse medlemmer vil presisere at loven bør være en rammelov som i liten grad detaljstyrer Den norske kirke. Disse medlemmer vil bemerke at det vil være en dårlig ordning dersom en overfører myndighet som tidligere var befestet i Grunnloven, til andre statlige organ gjennom å hjemle dem i en slik kirkelov. Disse medlemmer viser til at meningen med kirkeloven må være et kortfattet rammeverk for folkekirken.

FORSØK

Disse medlemmer viser til at det i liten grad er hjemlet mulighet til å drive forsøksvirksomhet i kirken. Disse medlemmer mener det er avgjø-

rende at Den norske kirke gis mulighet til å drive forsøk i forbindelse med utviklingen av demokratiet i kirken. Dersom forsøksvirksomhet ikke blir en naturlig del av kirkens demokratireform, vil det være vanskeligere å få tilstrekkelig grunnlag for å finne hvilke modeller som passer best for en fremtidsrettet kirke. Disse medlemmer viser til forslag under punkt 2.5.

GRUNNLOVEN § 4

Disse medlemmer viser til at en i avtalen opprettholder Kongens bekjennelsesplikt. Disse medlemmer vil peke på at dette ikke er en naturlig konstruksjon ved et tydeligere skille mellom stat og kirke. Disse medlemmer vil imidlertid anta at det ikke er uønsket av Kongen selv at bestemmelsen blir værende i tråd med den inngåtte avtale, og disse medlemmer finner derfor ingen grunn til å fremme noen primære endringsforslag til denne bestemmelsen.

FINANSIERING

Disse medlemmer mener det er naturlig at kirken finansieres gjennom et stykkprissystem med tilskudd pr. medlem. I tillegg må det sikres særskilt finansiering av forvaltning av kirkebygg og forvaltning av kristen kulturarv, og eventuelt annet ansvar tildelt av det offentlige (eks. gravferdsforvaltning, se egen omtale). På denne måten vil en også sikre likebehandling av tros- og livssynssamfunn hva gjelder drift, men sikre den kristne kulturarven og kirkebygg finansielt ut over dette.

Disse medlemmer mener at det kan være grunn til å gjennomgå finansieringsordningene på nytt etter 2013.

OPPLYSNINGSVESENETS FOND

Disse medlemmer viser til at Opplysningsvesenets fond er et selvstendig rettssubjekt som eier de eiendommer og den finanskapital det består av. Fondet er en stor grunneier og eier blant annet mange prestegårder, presteboliger, festetomter og store skogarealer. OVF skal tilgodese kirkelige formål i samsvar med Grunnloven § 106 og lov om Opplysningsvesenets fond. Fondet har mange likhetstrekk med en stiftelse i dette at verdier skal bevares og avkastningen tilgodese spesielt definerte formål.

Disse medlemmer minner om at opprinnelsen til fondet finnes i middelalderen. Den katolske kirke hadde eiendomsretten til store jordeiendommer. Disse var enten kjøpt inn, gitt som gave eller testamentert til den katolske kirke. I 1536, under reformasjonen, overtok Kongen forvaltningen av deler av kirkens eiendommer og verdier. Disse medlemmer viser til at det som var igjen av eiendommer og

verdier i OVF under kirkens eget eierskap var sterkt debattert av Eidsvoldsforsamlingen i 1814. For å sikre kirken mot "statlig tyveri" ble Grunnlovens § 106 vedtatt, hvilket sikrer forvaltningen av disse midlene til kirkelige formål.

Disse medlemmer viser til at Justisdepartementets lovavdeling har konkludert med at OVF tilhører staten. Med dagens kirkeforvaltning vil en kunne hevde at alt av kirkelig tilhørighet tilhører staten, fordi vi har en statskirke. Dersom det skjer endringer i forholdet mellom stat og kirke, er det imidlertid grunn til å tro at den juridiske forståelsen kan endres noe.

Disse medlemmer viser til at det underliggende eierskapet til fondet har vært omstridt lenge. På den måten kan Grunnloven § 106 nærmest sees på som et kompromissforslag hvor en ikke tar stilling til eierskap, men gjør fondet til et selvstendig rettssubjekt med strenge krav til bruken og forvaltningen av fondet. Dette henger naturligvis sammen med hvordan fondets verdier er blitt bygget opp, jf. ovenstående.

Avkastningen av fondet skal gå til kirkelige formål i henhold til Grunnloven. Det er således ikke mulig å ta penger fra fondet inn i ordinær statlig forvaltning. Ved endring av Grunnloven vil det fortsatt være store juridiske utfordringer ved å anta at en kan benytte pengene i fondet etter statens forgodtbefinnende.

Disse medlemmer viser til at Kirkemøtet 2007 blant annet uttalte:

"Kirkemøtet vil som tidligere legge til grunn at fondets verdier skal forvaltes og disponeres i samsvar med Grunnloven § 106 og nyttes til kirkelige formål. Inntil en eventuell endring av relasjon mellom stat og kirke foreligger, må en forholde seg til at det ikke er avgjort om fondet er statlig eller kirkelig eiendom. Kirkemøtet vil fremdeles hevde at fondet ikke er å anse som ordinær statseiendom og at dersom eierforholdet skal beskrives nærmere, så vil det naturlige være å presisere at "fondet tilhører Den norske kirke"."

Disse medlemmer viser til at Opplysningsvesenets fond ikke er en del av avtalen mellom Stortingets partier. Disse medlemmer finner likevel grunn til å bemerke at det er Fremskrittspartiets syn at eierskapet til OVF skal ligge hos kirken dersom en etter avtaleperioden etablerer Den norske kirke som eget rettssubjekt.

2.2.3 Høyre

Komiteens medlemmer fra Høyre anser spørsmålet om forholdet mellom stat og kirke som svært viktig. Det handler om hvilken kirke vi skal ha, men det handler i vel så stor grad om hvilken stat Norge skal være. Tro er et personlig anliggende.

Det er videre unaturlig for staten å holde seg med én offisiell statsreligion. Samtidig er det naturlig at Den norske kirke har en spesiell stilling, gitt den betydning kristendommen har for Norges historie og kulturarv.

Forholdet mellom stat og kirke har vært gjenstand for debatt i flere omganger, senest i forbindelse med at Gjønnnes-utvalget avgav sin innstilling 31. januar 2006. Utvalget var sammensatt av representanter fra alle de politiske partier og de største tros- og livssynssamfunnene. Disse medlemmer har hele tiden ment at det måtte søkes en bred og samlande politisk løsning på stat/kirke-spørsmålet, og at en slik løsning naturlig fantes langs de linjene et stort flertall i Gjønnnes-utvalget skisserte. Disse medlemmer er derfor meget tilfredse med den politiske avtalen som ble inngått mellom alle partiene på Stortinget 10. april 2008. Avtalen løser båndene mellom staten og kirken, men vil gi tettere bånd mellom folket og kirken. Spørsmålet om forholdet mellom stat og kirke betyr veldig mye for mange mennesker, og et forlik i Stortinget er avhengig av både legitimitet og bærekraft over tid.

Disse medlemmer vil også understreke viktigheten av å respektere kirken som et trossamfunn. Det betyr at kirken må ha stor selvstendighet og stor grad av selvstyre, særlig i lærespørsmål og når det gjelder utnevning av egne ledere. Det er unaturlig for et trossamfunn å bli styrt av staten gjennom en slik grunnlovstilknytning som vi har i dag. Et sterkt statlig styre av kirken som trossamfunn bunner også i en forestilling om at staten kan sørge for en bedre kristendom enn kirken selv kan. Disse medlemmer er av den oppfatning at statlig styring holder kirken tilbake. Demokratiserings- og liberaliseringsprosessen i kirken har aldri gått raskere enn de siste årene, der kirken har fått økt selvstyre gjennom opprettelsen av trenivåmodellen med menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøte.

Det var avgjørende for disse medlemmer å få på plass en helhet i den politiske avtalen som ble inngått. Grunnlovens rammeverk om det kongelige kirkestyre måtte avvikles, og det måtte gjøres samlet for å oppnå en modell med indre logikk og sammenheng. Den frikoblingen av Den norske kirke fra Grunnloven som nå gjøres er irreversibel, og bestemmelsene som i og med avtalen vil bli tatt ut av Grunnloven, kommer ikke inn i konstitusjonen igjen. For disse medlemmer har det vært helt grunnleggende å flytte myndigheten til å utnevne proster og biskoper fra kirkelig statråd til kirken.

Disse medlemmer var derfor svært kritiske til ulike forslag i etterkant av framleggelsen av Gjønnnes-utvalgets innstilling som tok til orde for at Grunnloven § 2 skulle oppheves og de øvrige bestemmelsene om det kongelige kirkestyre skulle

beholdes. I praksis ville det betydd at statsreligionen ble fjernet, men at staten fortsatt skulle styre kirken.

DEMOKRATIREFORM

Disse medlemmer viser til at det er etablert demokratiske strukturer i Den norske kirke. Trenivåmodellen, med menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet, ble innført i 1980. En demokratireform handler derfor ikke om å opprette et demokrati, men om tiltak for å bedre deltakelsen i det eksisterende demokratiet.

Disse medlemmer vil peke på at kirken selv har tatt til orde for å iverksette tiltak som kan styrke det kirkelige demokratiets legitimitet, og det er viktig at reformene skjer i samarbeid med kirken. Det er allerede flere forsøk i gang, og som eksempel kan trekkes frem Hamar bispedømme som har gjennomført ulike prøveordninger som ser ut til å gi gode resultater for valgdeltakelsen.

I avtalen inngått 10. april 2008 er det oppstilt tre klart uttalte komponenter i den kommende demokratireformen i kirken. Det skal finnes reelle valgmuligheter, det skal gjennomføres økt bruk av direktevalg, og kirkelige valg skal avholdes sammen med politiske valg. For disse medlemmer var det viktig å sette konkrete og mest mulig målbare kriterier og unngå vage og skjønnsmessige kriterier som "økt valgdeltakelse". På den måten unngår man at vurderingen av måloppnåelse alene blir overlatt til den politiske arenaen. Disse medlemmer ønsket ikke å legge opp til en prosess der det blir en ren politisk vurdering når kirken er "demokratisk nok".

Disse medlemmer er tilfredse med at det er nedfelt i avtalen at gjennomføringen og resultatet av demokratireformene i kirken ikke er gjenstand for en subjektiv vurdering, men at reformen er knyttet til objektive og mest mulig målbare kriterier.

Det er viktig å erkjenne at kirkelig demokrati står i en annen stilling enn politisk demokrati. Når demokratireform i kirken diskuteres, er det etter disse medlemmers syn viktig å ha andre forventninger enn man ville hatt ved reformer i det politiske systemet. For det første har kirkemedlemmene i dag liten reell innflytelse over viktige valg, som utnevning av egne ledere. For det andre er kirken annerledes enn andre organisasjonsstrukturer: mens det i de fleste organisasjoner skjer en aktiv innmelding og utmelding ved passivitet, er forholdet motsatt i kirken. Her skjer innmeldingen ofte ved passivitet gjennom barnedåp, mens utmeldingen er en aktiv handling. For det tredje kan det være relevant å reise problemstillingen om det finnes grenser for demokratiet, f.eks. i lærespørsmål.

Disse medlemmer viser til at Grunnloven i dag klart setter avgjørelser i kirkesaker i en annen stilling enn andre saker.

Valgdeltakelsen i det kirkelige demokrati er lav. I snitt stemmer 4 pst. av kirkemedlemmene ved menighetsrådvalg. Det er ønskelig at valgdeltakelsen blir høyere, men disse medlemmer mener det er viktig å ha realistiske forventninger til at en permanent økning av valgdeltakelsen vil ta tid, og at den ikke vil bli på høyde med deltakelsen ved politiske valg. Samtidig vil disse medlemmer peke på at forholdet mellom politiske og kirkelige valg ikke er ukomplisert: dersom valgdeltakelsen ved menighetsrådvalg er for spinkel til å bære vekten av de representative rådsorganer i kirken, er fraværet av velgerinnflytelse når det gjelder sammensetningen av det kongelige kirkestyre direkte påfallende.

BISPE- OG PROSTEUTNEVNELSER OG KIRKELIG STATSRÅD

Disse medlemmer er av den oppfatning at bispe- og prosteutnevnelser vil virke vitaliserende på det kirkelige demokratiet, og mener flyttingen av utnevnelsene fra staten til kirken er en kjerne i avtalen av 10. april 2008. Dessuten er det prinsipielt viktig fordi kirken er et trossamfunn, og må som sådant få utnevne sine egne ledere.

Disse medlemmer vil peke på statens svake legitimitet når det gjelder utnevnelser av proster og biskoper. Ved politiske valg er det ingen eller svært få velgere som velger politiske partier med disse utnevnelsene for øye. Man velger folkevalgte til andre formål – og de folkevalgte har legitimitet for disse andre formålene. Når oppslutningen ved menighetsrådvalg er på om lag 4 pst., er det grunn til å anta at det er langt færre enn 4 pst. av velgerne som velger parti med bispe- og prosteutnevnelser i tankene.

Disse medlemmer er derfor kritiske til modeller for kirkelig statsråd som åpner for at kun kirkestatsråden behøver å være medlem av Den norske kirke. Statsråder er ikke engang valgt, men utpekt av regjeringssjefen. Etter disse medlemmers syn er det umulig å forstå hvordan et prinsipp om at i ytterste konsekvens én enkelt statsråd – som ikke er valgt gjennom politiske valg, men utpekt av regjeringssjefen – skal utnevne biskoper og proster, kan være mer demokratisk enn at kirken selv utnevner sine ledere.

OPPLYSNINGSVESENETS FOND

Disse medlemmer viser til at Opplysningsvesenets fond har sin opprinnelse i Kirkens eiendommer fra gammel tid og er eier av betydelige verdier i form av pengekapital og eiendommer. Disse medlemmer legger til grunn de rettslige bindingene på kapitalen i og avkastning fra Opplysningsvesenets fond, uavhengig av fondets forhold til staten. Skrankene som settes gjennom Grunnlovens § 106 og lov

om Opplysningsvesenets fond eksisterer uten hensyn til eierforholdet.

Disse medlemmer viser til at departementet i stortingsmeldingen gjengir en uttalelse fra Justisdepartementets lovavdeling fra november 2000. I uttalen heter det:

"Selv om staten eier Opplysningsvesenets fond, vil den imidlertid være bundet av de rammer som følger av Grunnloven § 106 første punktum når det gjelder anvendelsen av fondsmidlene. Dessuten vil staten være bundet av de begrensninger som måtte følge av lov om Opplysningsvesenets fond (så langt loven ikke endres)."

Disse medlemmer viser til at komiteen høsten 2008 skal behandle forslag om endringer i lov 7. juni 1996 nr. 33 om Opplysningsvesenets fond.

EGET RETTSSUBJEKT

Disse medlemmer vil understreke at det er naturlig for Den norske kirke å bli et selvstendig rettssubjekt etter at demokratireformen er gjennomført og grunnlovsendringene er vedtatt. Disse medlemmer legger derfor til grunn som en naturlig oppfølging etter 2013 å fremme forslag om at kirken bli et eget rettssubjekt.

2.2.4 Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti ønsker å oppheve de bestemmelsene i Grunnloven som direkte eller indirekte favoriserer den kristne lutherske religion foran andre religioner og livssyn. Grunnlovens paragrafer som i dag omtaler statskirken bør ha som siktemål å synliggjøre de viktigste sidene ved den norske statsforfatningen og Norges menneskerettighetsforpliktelser.

Disse medlemmer mener at det vil være prinsipielt riktig å oppheve ordningen med statskirke. Norge har alltid vært og er fortsatt et samfunn med et religiøst mangfold. Staten bør derfor ikke fremme en spesiell religion eller stille krav til at personer i enkelte ansvarsposisjoner skal bekjenne seg til en spesiell religion. Staten har ansvar for å sikre respekten for ethvert menneskes religionsfrihet, og en ordning med statskirke står i motstrid til viktige demokratiske prinsipper som trosfrihet og livssynsmessig likeverd.

Disse medlemmer understreker det felles verdigrunnlag som finnes i menneskerettighetene, og at dette, og ikke en bestemt religion, bør danne et verdimelessig utgangspunkt for staten.

Disse medlemmer viser til at spørsmålet om opphevelse av statskirkeordningen er et prinsipielt spørsmål som er behandlet en rekke ganger i Stortinget. Etter disse medlemmers mening er det grunnleggende galt å favorisere én religion på

bekostning av andre i Grunnloven. Norge er et land med religiøst og livssynsmessig mangfold, og staten har et overordnet ansvar for å sikre likeverd for ulike tro og ulike livssyn. Det er på denne bakgrunn riktig å oppheve statskirkeordningen, og erstatte den med en paragraf som understreker de demokratiske og menneskerettslige verdier i vår forfatning.

Disse medlemmer har merket seg at et flertall på Kirkemøtet mener at tiden er kommet for å endre relasjonene mellom kirke og stat, og forstår kirkens behov for at kirken sjøl gjennom demokratiske prosesser skal velge sitt eget kirkestyre. Statlig kirkestyre har sine røtter i enevoldstiden. Kirken har gått fra å være en embetsmannskirke til å bli en stadig mer demokratisk organisasjon der valgte representanter utgjør kirkens øverste organ. Sosialistisk Venstreparti mener kirkens demokratiske organer bør ta over for det statlige kirkestyret.

Disse medlemmer viser til det brede forliket som nylig ble inngått om forholdet mellom stat og kirke i Stortinget. Dette forliket vil medføre endringer av dagens statskirkeordning. Etter en demokratiseringsprosess av kirka vil referansene til Den norske kirke som statsreligion i Grunnloven bli fjernet. Den norske kirke forblir imidlertid "Norges folkekirke" og vil reguleres i egen kirkelov. Alle tros- og livssynssamfunn skal understøttes på lik linje.

Disse medlemmer understreker nødvendigheten av å ha en grunnlov som reflekterer befolkningssammensetningen og at Norge er et mangfoldig og flerkulturelt samfunn. Grunnloven må også gjenspeile vår humanistiske tradisjon og grunnleggende respekt for individuell tros- og livssynsfrihet og demokratiske og menneskerettslige verdier.

Disse medlemmer mener at de foreslåtte endringene bryter med en statskirke-tradisjon som har vært uendret siden enevoldstiden, og at disse endringene er Norges første store skritt i retning av et fullstendig skille mellom stat og kirke.

2.2.5 *Kristelig Folkeparti*

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener kirkepolitikken skal understøtte kirkens mål for Den norske kirke som en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke. Dette medlem viser til at kristen tro og verdier har preget vårt samfunn gjennom tusen år. Den norske kirke er som folkekirke den fremste kulturbærer og formidler av kristen tro og kultur. Sammen med andre trossamfunn og organisasjoner spiller den en viktig rolle i lokalt samfunnsliv.

Dette medlem viser til uttalelse vedtatt på Kristelig Folkepartis landsmøte våren 2007, og er derfor godt fornøyd med den avtalen om en nyordning i forholdet mellom stat og kirke som partiene på Stortinget er kommet til enighet om.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti primært ønsker å løse mer på båndene enn avtalen tilsier, blant annet gjennom at Den norske kirke blir et eget rettssubjekt, men at dette ikke kan komme før avtaleperiodens utløp. Dette medlem ser det som naturlig at kirken i fremtiden har arbeidsgiveransvaret plassert på ett sted, men at det vil være opp til kirkens egne organer å avgjøre om og hvordan dette kan løses.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti gjentatte ganger har tatt til orde for at kirken selv skal kunne utnevne sine egne ledere. For dette medlem handler det om å ta på alvor at Den norske kirke først og fremst er et trossamfunn. Dette medlem mener derfor prinsipielt at utnevning av biskoper ikke er avhengig av en demokratireform. Dette medlem har likevel kunnet gå med i et kompromiss, siden dette er i tråd med kirkens eget ønske og fordi demokratireformen omhandler struktur og ikke kvantitet.

Dette medlem viser til at Opplysningsvesenets fond er et selvstendig rettssubjekt som forvaltes av staten til beste for Den norske kirke. Målet er at fondet forvaltes slik at det gir avkastning og over tid kan gi rom for økte bidrag til Den norske kirke. Dette medlem vil understreke at fondets formål og lovgrunnlag innebærer at fondet ikke kan avstå eller gi bort verdier, f.eks. ved salg av arealer eller bygninger til lavere pris enn markedsverdi, eventuelt konsesjonspris, jf. lov om Opplysningsvesenets fond. Dette medlem reagerer sterkt på at Regjeringen gjennom ulike endringer er i ferd med å svekke fondets bæreevne i forhold til de pålagte oppgavene. Dette vil gå utover barne- og ungdomsarbeid i lokalmenigheten samt fondets mulighet til nødvendig oppgradering og vedlikehold av presteboliger. Prester har boplikt og boligene prestene disponerer er i stor grad av lite vedlikeholdt og oppgradert karakter. Etter Kristelig Folkepartis mening skal fondet overføres til og forvaltes av Den norske kirke den dagen kirken blir et eget rettssubjekt.

Dette medlem vil i tråd med Kristelig Folkepartis landsmøteuttalelse arbeide videre for en nyordning som innebærer en fortsatt folkekirke forankret i Grunnloven:

"Det må foretas en opprydding i forholdet mellom politiske myndigheter og Den norske kirke som trossamfunn. De kristne verdier er forankret i Grunnloven. Dette må videreføres i en ny § 2 som sikrer at landet fortsatt skal bygges på kristne og humanistiske verdier. Landsmøtet understreker at det gjennom en bindende avtale i Stortinget må sikres at dagens § 2 ikke oppheves uten at det samtidig innebærer at det settes inn en ny § 2 i tråd med dette. Lov om Den norske kirkes ordning må være forankret i Grunnloven. Landsmøtet går ikke for å skille stat og kirke nå, men vil arbeide for en nyordning av forholdet i tråd med vedtatt program for Stortingsperioden 2005-09.

Ut fra menneskerettighetene er det statens oppgave å sikre tros- og livssynsfrihet, yringsfrihet og organisasjonsfrihet. Dette må også få være grunnlaget for forholdet mellom kirke og stat. KrF vil understreke at det som vil avgjøre kirkens fremtid i landet ikke er forholdet mellom kirke og stat, men mellom kirke og folk.

Landsmøtet går inn for at Grunnlovens nåværende bestemmelser om statskirkeordningen endres, slik at Den norske Kirke blir et selvstendig rettssubjekt med egne styringsorganer og med selvstendig ansvar for alle saker som har med kirkens tro og virksomhet å gjøre. Den norske Kirke bør også i fremtiden gis en særlig tilknytning til staten gjennom en kirkelov gitt av Stortinget for å sikre en bred folkekirke. Dette bør være en rammelov.

Den kristne etikk og kulturarv er en viktig historisk arv og representerer en fellesverdi for det norske samfunn. Kristendommen preger vårt menneskesyn, våre verdier, våre lover, vår historie og vår kultur. Dette bør fremdeles være en viktig del av grunnmuren for det norske samfunnet. En nyordning av forholdet mellom kirke og stat må ikke innebære at disse verdiene blir borte fra Grunnloven. KrF mener en ny verdiparagraf som særlig henviser til de kristne og humanistiske verdier bør erstatte Grunnlovens § 2 (2. ledd).

Tros- og livssynsfrihet er, sammen med yringsfriheten, fundamental i et demokratisk samfunn. Det betyr at staten ikke skal blande seg inn i enkeltindividers tros- og livssynssfære. Det innebærer også at ulike trossamfunns indre anliggender må respekteres av staten, staten må ikke blande seg inn i trossamfunnenes indre liv, virke og organisering.

Lærspørsmål og personalspørsmål, herunder utnevninger av biskoper og proster, bør ikke avgjøres politisk, men av trossamfunnet alene. Dette må også gjelde for Den norske Kirke. Den norske kirke må respekteres som selvstendig trossamfunn.

Det offentlige må fortsatt finansiere Den norske kirke og samtidig fortsatt gi andre tros- og livssynsamfunn tilskudd etter sitt medlemstall samt arealtilskudd til kirkebygg. Spørsmålet om eventuell framtidig medlemskontingent må overlates til besluttede organer i Den norske kirke og er ikke et politisk spørsmål.

Verdier som i århundrer har vært kirkelige bygninger og redskap i virksomheten, må fortsatt være kirkens eiendom. Grunnprinsippet om at soknene eier soknekirker og lokale kirkefond bør videreføres. Opplysningsvesenets fond må juridisk forankres og praktiseres som et kirkelig fond. Mange av landets kirkebygg er en del av vår felles nasjonale kulturarv. Det må derfor være et statlig ansvar å sørge for et forsvarlig vedlikehold av disse bygningene. Særlig gjelder dette de fredede og verneverdige kirker.

Forholdet mellom kirke og stat bygger på århundrelang historie. Det er viktig å finne frem til en slitesterk og god nyordning. Kristelig Folkeparti vil derfor bidra til en bredest mulig tverrpolitisk enighet om reformene i kirkeordningen, men med respekt for trossamfunns integritet og menneskerettighetene som klare forutsetninger."

2.2.6 Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til den sterke oppslutningen som dagens kirke-

ordning har i befolkningen. Dette kommer også klart til uttrykk i uttalelsene fra høringen om Gjønnestutvalgets innstilling, der hele 57 pst. av kommunene og de lokalkirkelige rådene ønsker at Den norske kirke blir videreført som en statskirke.

Dette medlem mener statskirken er den beste garantien for å videreføre Den norske kirke som en åpen, inkluderende folkekirke, og sikre alle medlemmer et fullverdig og tilgjengelig tjenestetilbud over hele landet.

Dette medlem er imot en innføring av medlemskontingent der folk tvinges til å ta et økonomisk valg for å være medlem i kirka.

Spørsmål om en endring av kirkeordning berører både grunnleggende konstitusjonelle forhold og enkeltmenneskets mulighet til religionsutøvelse. Dette medlem registrerer at selv om en stor andel av kirkens medlemmer synes å ha et noe distansert forhold til kirken i det daglige, så oppfattes kirken allikevel som en viktig institusjon for den enkelte. Det faktum at hele 85 pst. av befolkningen er medlemmer av Den norske kirke viser tydelig at kirken fortsatt har en høy oppslutning i folket.

Dette medlem oppfatter det sterke engasjementet i denne saken fra lokalkirkelige organer og befolkningen for øvrig som et uttrykk for at folk flest oppfatter dagens ordning som velfungerende og at det stilles spørsmål ved behovet for endring.

KONSTITUSJONELL KIRKEORDNING

Dette medlem vil understreke at selv om statskirken ble etablert i en annen historisk kontekst, så har denne kirkeordningen en viktig betydning og relevans også i dagens samfunn. Statskirkeordningen har vist seg robust, men samtidig fleksibel i det å fungere som uttrykk for nasjonens verdiforankring og Den norske kirkes funksjon som et trossamfunn. Dette medlem mener statskirkeordningen gir en viktig referanse for tradisjon, tilhørighet og identitet for Norge som nasjon. Dette medlem vil understreke at kirkeordningen ikke skal bidra til å gi Den norske kirke privilegier og støtteordninger som ikke gis alle andre tros- og livssynssamfunn.

Dette medlem viser til Grunnloven § 2 annet ledd første setning som pålegger staten en særlig forpliktelse til å støtte og beskytte den evangelisk-lutherske religion. Dette er altså grunnlovsfestet som et statsanliggende, en offentlig oppgave. Dette medlem viser til at denne bestemmelsen i flere utredninger og juridisk litteratur blir tolket utvidende som en forpliktelse for staten til å understøtte religiøs virksomhet, jf. første ledd. Videre utgjør bestemmelsen et juridisk grunnlag for de øvrige reglene i kirkeordningen, herunder Kongen som kirkestyre, slik det er nedfelt i de påfølgende paragrafene. For å forhindre at ordlyden gir grunnlag for misforståelser samt tyde-

liggjøre den konstitusjonelle forankringen av Den norske kirke, mener dette medlem at Grunnloven § 2 bør endres til: "Den norske kirke er den norske Folkekirke og understøttes som sådan av Staten."

TROS- OG LIVSSYNSFRIHET

Dette medlem mener at statskirkeordningen i seg selv er ikke-diskriminerende overfor andre tros-samfunn og livssyn. Flere utredninger konkluderer med at statskirkeordningen anses å oppfylle de rettslige krav til tros- og livssynsfrihet. En grunnlovsfestet statskirke kan like gjerne sies å fungere som en garanti for ulike religioners betydning i samfunnet. På denne bakgrunn mener dette medlem at en grunnlovsfesting av Den norske kirke, jf. Grunnloven § 2 annet ledd første setning, fortsatt har en viktig funksjon i vårt pluralistiske samfunn.

Når det gjelder oppdragerplikten nedfelt i Grunnloven § 2-2 annen setning, fortøner denne bestemmelsen seg å være utdatert og uten relevans for selve kirkeordningen. En grunnlovsfestet oppdragerplikt vil også kunne være i strid med foreldreretten. Dette medlem mener derfor det er behov for å oppheve denne bestemmelsen.

DEMOKRATISKE REFORMER

Dette medlem viser til at kun 3–4 pst. i dag deltar ved valg til menighetsråd. Dette gir svak representativitet og innflytelse for det store flertallet av kirkens medlemmer. Med indirekte valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet forsterkes dette forholdet og fører til et demokratisk underskudd i utvelgelsen til de kirkelige organer. I så måte er det kun de offentlige valg som gir tilstrekkelig legitimitet og medbestemmelse i kirkelige anliggender.

Dette medlem mener det fortsatt er rom for å utvikle kirkeordningen innenfor rammene av en grunnlovsfestet statskirke. For å sikre nødvendig legitimitet og representativitet for de kirkelige organer, vil dette medlem:

- vurdere ulike tiltak for å øke valgdeltagelsen ved kirkelige valg, f.eks. lovfesting av felles valgdag for offentlige og kirkelige valg
- vurdere å innføre en kombinasjon av direkte og indirekte valg til bispedømmeråd
- vurdere Bispedømmerådets funksjon og oppgaver
- vurdere sammensetningen av og valg til Kirkemøtet

Dette medlem mener arbeidet med å rette opp det demokratiske underskuddet i Den norske kirke er svært nødvendig, men at dette er forhold som må ses uavhengig av selve spørsmålet om kirkeordning.

KIRKELIG STATSRAÐ

Dette medlem ser behovet for en gjennomgang av Grunnloven § 12 annet ledd vedrørende kravet om bekjennelsesplikt for halvparten av statsrådets medlemmer. På bakgrunn av en nærmere utredning om forholdet mellom § 12 annet ledd og hensynet til full trosfrihet, mener dette medlem det kan være aktuelt å vurdere kravet til antall medlemmer av statsrådet som utover kirkestatsråden skal være medlemmer av Den norske kirke.

KONGENS MYNDIGHET I KIRKESAKER

Kongens anordningsmyndighet for kirkelig virksomhet er nedfelt i Grunnloven § 16. Dette medlem viser til at det i de senere år er delegert myndighet fra Kongen i statsråd til kirkens egne organer i betydelig grad ved at Kirkemøtet er gitt myndighet i liturgiske spørsmål og ved at lærespørsmål er delegert område gjennom opprettelsen av Lærenemnda. Dette medlem mener det er naturlig å fornye grunnlovsbestemmelsen i henhold til gjeldende praksis, og på denne måten formelt imøtekomme kirkens ønske om økt selvstyre i forhold som berører Den norske kirke som trossamfunn.

UTNEVNING AV BISKOPER

Dette medlem mener utnevning av biskoper i kirkelig statsråd berører selve kjernen i statskirkeordningen. I henhold til Grunnloven § 21 skal alle embetsstillinger i kirken utnevnes i kirkelig statsråd. I dag gjelder dette kun biskoper og proster.

Dette medlem vil understreke Senterpartiets primære standpunkt om at kongen (kirkelig statsråd) fortsatt bør ha en reell funksjon i den endelige utvelgelsen av biskoper. Dette medlem vil derfor slå fast partiets standpunkt om å opprettholde bestemmelsen i Grunnloven § 21, samt at stillingen som biskop fortsatt skal være et embete.

Utnevning av biskoper i kirkelig statsråd er viktig for å sikre et mangfold i bispekollegiet og på den måten avspeile den mangfoldige folkekirke. Gjennom nominasjonsprosessen gis de valgte kirkelige organer mulighet til å fremme sine kandidater og stemme over disse.

Dette medlem vil videre understreke at kirkelig statsråd er et kirkelig organ. Følgelig er ikke utnevning av kirkelige ledere i kirkelig statsråd en myndighet som er lagt utenfor kirken selv, slik det av enkelte blir framstilt som.

Dette medlem viser til den forsøksordningen som er gjennomført i tre bispedømmer, og mener denne prosedyren balanserer hensynet til kirkens innflytelse over utvelgelse av egne ledere, og kongens (kirkelig statsråd) ansvar for å ivareta majoriteten av kirkemedlemmenes interesser.

Dette medlem mener derfor det kan være grunn til å vurdere visse endringer i nominasjonsprosessen, stemmegivningen og prosedyrene for selve utvelgelsen i kirkelig statsråd, i tråd med de erfaringer som er høstet gjennom de senere års bispeutnevnelser.

Dette medlem mener videre det kan være aktuelt å omgjøre stillingen som prost fra embetsstilling til tjenestemannsstilling, slik at proster ansettes på lavere kirkelig nivå.

Dette medlem viser til punkt 1 i den politiske avtalen som ble inngått 10. april 2008. Dette medlem legger til grunn at formuleringene i forliket mht. demokratireform ikke innebærer en automatikk i overføring av bispe- og prosteutnevning, det forutsettes reelle endringer i det kirkelige demokratiet. Det er utviklingen på dette området som vil danne grunnlag for Senterpartiets endelige standpunkt når grunnlovsendringene om å overlate utnevningen av biskoper og proster til kirkens organer og avvikling av kirkelig statsråd, skal behandles.

Dette medlem viser til at det i Senterpartiets vurdering av om demokratireformen er reell og fungerer som forutsatt, vil det være av avgjørende betydning at de institusjonaliserte ordninger må føre til en reell styrking av demokratiet i de kirkelige organer og med en tilstrekkelig bred forankring hos statskirkens medlemmer.

2.2.7 Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre har programfestet et skille mellom stat og kirke siden 1985. I gjeldende stortingsprogram heter det bl.a. følgende:

"Valg av livssyn er et personlig anliggende, og livssynsfrihet er en viktig sosialliberal verdi. Alle borgere må kunne føle at de blir likeverdig behandlet uansett hvilke valg de gjør på dette området, som dypest sett har med den enkeltes samvittighet og identitet å gjøre. I et samfunn i endring er toleranse og respekt for andres valg og ytringer på tros- og livssynsområdet viktige verdier. Et samfunn vil være et mangfold av ulike tros- og livssyn, og staten bør være sekulær. I en sosialliberal stat er det en offentlig oppgave å legge til rette for et mangfold hvor den enkelte selv på fritt grunnlag kan velge hvilket trossamfunn hun eventuelt vil være medlem av. Venstre ønsker derfor å skille kirke og stat. Dette skillet må gjennomføres på en slik måte at det fortsatt blir rom for en bred folkekirke i det norske samfunn. I tråd med målsetningen om full livssynsfrihet, må det ikke være krav om bekjennelse til en bestemt religion for å inneha offentlige stillinger. Livssynsfrihet er en grunnleggende rettighet også for regenter og statsråder. Bestemmelsene om bekjennelsesplikt må derfor oppheves."

Dette medlem vil understreke at et skille mellom stat og kirke er viktig både av hensyn til kir-

ken og staten. Dette medlem mener på prinsipielt grunnlag at tros- og livssynsamfunn skal være uavhengige av verdslige myndigheter, og at staten – som er en stat for alle borgere – ikke skal være bundet til én konfesjon. Staten skal være en garantist for borgernes frie religions- og livssynsutfoldelse.

Dette medlem ønsker heller ikke en politisk styring av kirken. Den norske kirke er et trossamfunn, og ikke et "religionsvesen". Dette medlem mener at kirken i møtet med samfunnet – som en viktig og aktiv samfunnsaktør – i høy grad selv vil kunne ivareta hensynet til en bred og inkluderende folkekirke. Etter dette medlems mening er det avgjørende for at vi kan snakke om et reelt skille mellom kirke og stat at Den norske kirke ikke skal ha noen egen forankring i Grunnloven.

Dette medlem er videre opptatt av at et skille mellom kirke og stat må gjennomføres på en slik måte at vi etter skillet fortsatt har en bred og inkluderende folkekirke i det norske samfunn.

Etter dette medlems mening viser den kirkelige prosess i en rekke sosial-etiske spørsmål de senere årene at Den norske kirke er rustet til å ta dette ansvaret. Dette medlem tror videre at flere kirke-medlemmer vil være aktive i spørsmål som betyr mye for dem, i en uavhengig folkekirke.

I den videre prosessen med å skille stat og kirke, ønsker dette medlem en fri og åpen dialog, der flest mulig synspunkter får slippe til og blir drøftet på en respektfull og reflektert måte.

Dette medlem er for øvrig uenig i forslaget om å avhende bortfestet grunn som disponeres av Opplysningsvesenets fond (OVF). Dette medlem vil understreke at verdiene som ligger i OVF ikke må forvaltes på en slik måte at gjeldende tomtefesteslov settes til side og at fondets verdier sterkt reduseres.

2.3 Politisk avtale av 10. april 2008

Komiteen viser til at følgende avtale, som ble inngått mellom de sju partiene på Stortinget 10. april 2008, ligger til grunn for innstillingen:

"Avtalepartene, Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, har inngått følgende avtale.

Alle dens punkter gjelder ut stortingsperioden 2009–2013.

Alle punkter i denne avtalen henger sammen og består av en helhet.

Nødvendige utredninger, lovforberedelser og lovteknisk gjennomgang som følger av avtalen gjennomføres så snart som mulig.

Endringer kan kun gjøres om alle avtalepartnerne er enige om det. Denne avtale er ikke til hinder for at partiene i merknader i komitéinnstillingen gir uttrykk for sine primærstandpunkter, eller at representanter fremmer primære grunnlovsforslag.

1. Utnevning av biskoper og proster, demokratireform

Avtalepartene er enige om at det igangsettes en prosess hvor partenes felles mål er at utnevning av biskoper og proster overføres fra kirkelig statsråd til kirkelig organ som kirkemøte eller bispedømmeråd.

I samarbeid med Den norske kirke skal det gjennomføres en demokratireform, slik også Kirken har tatt til orde for, slik at kirkens organer får en sterkere demokratisk legitimitet og forankring hos kirkemedlemmene. Reformen gjennomføres med utgangspunkt i Bakkevigutvalgets innstilling. Reformen skal inneholde etablering av reelle valgmuligheter, økt bruk av direktevalg og kirkevalg samtidig med offentlige valg. Det bør gjennomføres forsøk med ulike ordninger som evalueres i samarbeid med kirkens organer, før Stortinget vedtar endelig ordning for valg til Kirkemøtet og Bispedømmeråd. Det legges til grunn at en tilfredsstillende demokratireform ut fra ovennevnte forhold, er gjennomført i Den norske kirke i løpet av 2011.

2. Kirkelig statsråd og kirkeordning

Når prosessen i punkt 1 er gjennomført, vil det ikke lenger være behov for vedtak i kirkelig statsråd. Grl. § 12 annet ledd og § 27 annet ledd kan derved oppheves. Partene er enige om at bl.a. følgende vesentlige elementer i statskirkeordningen skal videreføres:

1. Den norske kirke skal ha særskilt forankring i Grunnloven, jmf. ny § 16.
2. Den norske kirkes organisering og virksomhet skal fortsatt reguleres ved en egen kirkelov, uten at kirken defineres som eget rettssubjekt.
3. Staten skal fortsatt lønne og ivareta arbeidsgiveransvaret for biskoper, proster, prester og andre som tilsettes i kirkelige stillinger av regionale og sentrale kirkelige organer, dvs. at disse fortsatt skal være statstjenestemenn.
4. Den regionale og sentrale kirkelige administrasjonen skal fortsatt være en del av statsforvaltningen.
5. Forvaltningsloven og offentlighetsloven skal fortsatt gjelde for lovbestemte kirkelige organer.
6. Staten skal fortsatt sørge for at kommunene har lovbestemt plikt til å finansiere den lokale kirkes virksomhet.
7. Den kommunale representasjonen i kirkelig fellesråd videreføres som i dag.

3. Grunnlovsendringer

Når prosessen i punkt 1 er gjennomført, gjøres følgende endringer i grunnloven:

- Grl. § 2 endres til: *"Værdigrundlaget forbliver vor kristne og humanistiske Arv. Denne Grundlov skal sikre Demokrati, Retsstat og Menneskerettighederne."*
- Grl. § 4 endres til: *"Kongen skal stedse bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion."*
- Grl. § 16 endres til: *"Alle Indvaanere af Riget have fri Religionsøvelse. Den norske Kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forbliver Norges Folkekirke og understøttes som saadan af Staten. Nærmere Bestemmelser om dens Ordning fastsættes ved Lov. Alle Tros- og Livssynssamfund skal understøttes paa lige Linje."*

- Grl. §§ 21 og 22 *"geistlige"* tas ut.
- Grl. § 12, annet ledd: oppheves
- Grl. § 27, annet ledd: oppheves
- Kapittel A endres til: Om Statsformen
- Kapittel B endres til: Om den udøvende Magt, Kongen og den kongelige Familie og om Religionen.

4. Finansiering

Dagens finansieringsordninger for Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn videreføres. Det innebærer blant annet at det ikke innføres medlemsavgift i Den norske kirke.

5. Gravferdsforvaltning

Dagens lovgivning på området videreføres. Samtidig gjøres det tilpasninger som ivaretar minoritetene.

6. Livssynsnøytrale seremonier

Det skal igangsettes en utredning med sikte på lovfesting av et kommunalt ansvar for at livssynsnøytrale seremonirom finnes til bruk ved gravferd og ved ekteskapsinngåelse.

Utredningen skal blant annet utrede spørsmålet om finansiering."

Komiteen viser til følgende punkt i avtalen av 10. april 2008:

"Nødvendige utredninger, lovforberedelser og lovteknisk gjennomgang som følger av avtalen gjennomføres så snart som mulig"

Komiteen viser til brev fra departementet av 2. juni 2008 med oversendelse av vurdering 30. mai 2008 fra Justis- og politidepartementets lovavdeling.

Komiteen merker seg at foreslåtte grunnlovsendringer ikke vil stride mot internasjonale menneskerettskonvensjoner som Norge er forpliktet av.

Komiteen ønsker imidlertid å gjøre enkelte språklige endringer i tråd med nedenstående avtale:

"AVTALE

Avtalepartene, Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, er enige om følgende:

1. Forslaget til Grunnloven § 16, slik det er gjengitt i politisk avtale av 10. april 2008, lyder slik:

"Alle Indvaanere af Riget have fri Religionsøvelse. Den norske Kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forbliver Norges Folkekirke og understøttes som saadan af Staten. Nærmere Bestemmelser om dens Ordning fastsættes ved Lov. Alle Tros- og Livssynssamfund skal understøttes paa lige Linje."

I tråd med den lovtekniske gjennomgangen fra Lovavdelingen i Justis- og politidepartementet, endres paragrafen slik:

"Alle Indvaanere af Riget have fri Religionsudøvelse. Den norske Kirke, en evangelisk-luthersk Kirke, forbliver Norges Folkekirke og understøttes som saadan af Staten. Nærmere Bestemmelser om dens Ordning fastsættes ved Lov. Alle Tros- og Livssynssamfund skal understøttes paa lige Linje."

2. Forslaget til Grunnloven § 12, slik det er gjengitt i politisk avtale av 10. april 2008, lyder slik:

§ 12 annet ledd oppheves.

I tråd med den lovtekniske gjennomgangen fra Lovavdelingen i Justis- og politidepartementet, gjøres slik endring:

§ 12 annet ledd oppheves. Nåværende tredje og fjerde ledd blir annet og tredje ledd."

2.4 Nærmere om Kongens rolle

Komiteen viser til at det i den politiske avtalen av 10. april 2008 legges til grunn at bestemmelsen om Kongens personlige bekjennelsesplikt i Grunnloven § 4 skal beholdes.

Komiteen mener at bestemmelsen i Grunnloven § 4 gir et godt grunnlag for å beholde de nære båndene mellom konge og kirke. Komiteen mener at de symbolske og relasjonsbestemte sidene ved Kongens gjerning har stor betydning i og for Den norske kirke. Komiteen har merket seg at Kongen deltar ved viktige kirkelige begivenheter som for eksempel kirkejubileer, bispevigslar og ved åpningen av Kirkemøtet. Komiteen vil anta at det ikke er uønsket av Kongen selv at bestemmelsen i Grunnloven § 4 blir stående.

2.5 Nærmere om demokratiutvikling

Komiteen viser til den politiske avtalen som ble inngått 10. april 2008. I avtalen heter det:

"Avtalepartene er enige om at det igangsettes en prosess hvor partenenes felles mål er at utnevning av biskoper og proster overføres fra kirkelig statsråd til kirkelig organ som kirkemøte eller bispedømmeråd."

Den norske kirke skal videreføres som en folkekirke som rommer en bredde av ulike teologiske oppfatninger og ulike grader av religiøst engasjement. Det er viktig at blant annet denne bredden gjenspeiles i det beslutningsgrunnlag som ligger til grunn ved utnevning av biskoper og proster.

Komiteen er derfor fornøyd med at det skal gjennomføres en demokratireform, slik også Den norske kirke har tatt til orde for, slik at kirkens organer får en sterkere demokratisk legitimitet og forankring hos kirkemedlemmene. Det skal etableres reelle valgmuligheter, økt bruk av direktevalg og kirkevalg samtidig med offentlige valg.

Komiteen viser til at en slik demokratireform etter avtalen skal gjennomføres med utgangspunkt i innstillingen fra en arbeidsgruppe oppnevnt av departementet, Bakkevig-utvalget. Arbeidsgruppen ble særskilt bedt om å vurdere tiltak som kan:

- styrke oppslutningen ved menighetsrådsvalg i 2009
- styrke den demokratiske legitimiteten til ulike organer
- styrke prosessene rundt framtidig utvelgelse av proster og biskoper

Komiteen viser til at Bakkevig-utvalget leverte sin innstilling 13. mai 2008, og at innstillingen vil bli sendt på høring. Komiteen vil avvente den videre behandling av innstillingen. Komiteen viser til at statsråden har varslet at det vil bli fremmet sak for Stortinget med utgangspunkt i Bakkevig-utvalgets innstilling og høringsrunden.

Komiteen vil komme tilbake til spørsmål knyttet til demokratiutvikling i den forbindelse, herunder spørsmål omkring økonomiske og administrative konsekvenser som også er behandlet i Bakkevig-utvalget. Komiteen viser for øvrig til avtalen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ser det som naturlig at kirken i fremtiden har arbeidsgiveransvaret plassert på ett sted, men at det vil være opp til kirkens egne organer å avgjøre om og hvordan dette kan løses. For å få et best mulig beslutningsgrunnlag vil det være hensiktsmessig at det gis anledning til forsøk med blant annet enhetlig ledelse som også omfatter prestedtjenesten. Eventuell videreføring av forsøk vurderes særskilt av Den norske kirke. Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag til endringer i kirke-loven som gir anledning til forsøk med blant annet enhetlig ledelse."

2.6 Nærmere om finansiering

Komiteen viser til den politiske avtalen som ble inngått 10. april 2008. I avtalen heter det:

"Dagens finansieringsordninger for Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn videreføres. Dette innebærer blant annet at det ikke innføres medlemsavgift i Den norske kirke."

Komiteen viser til departementets drøftelse av økonomisk ansvarsfordeling mellom staten og kommunene når det gjelder finansieringen av Den norske kirke. Komiteen kan ikke se at det på det nåvæ-

rende tidspunkt foreligger hensyn eller forhold som tilsier at hovedansvaret for finansieringen av Den norske kirke ikke bør være statens ansvar.

Komiteen mener at det er et grunnleggende prinsipp at det offentlige skal likebehandle alle tros- og livssynssamfunn i økonomiske overføringer.

Komiteen viser til den kompensatoriske tilskuddsordningen til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke, som sikrer tilnærmet samme økonomiske bidrag fra det offentlige som Den norske kirke får. Ordningen er utformet slik at statens utgifter til Den norske kirke hvert år beregnes per kirkemedlem. Det kronebeløpet per medlem som framkommer, er grunnlaget for statens tilskudd per medlem til de andre tros- og livssynssamfunnene. Tilsvarende blir hver kommunes utgifter til Den norske kirke beregnet per kirkemedlem i kommunen, og dette kronebeløpet er grunnlaget for kommunenes tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn i kommunen.

Komiteen viser også til at det i beregningsgrunnlaget fra både staten og kommunene inngår ikke bare utgiftene til driften av Den norske kirke, men også investeringsutgiftene, deriblant til nye kirker. Gjennom den kompensatoriske tilskuddsordningen til andre tros- og livssynssamfunn er det sikret økonomisk likhet mellom Den norske kirke og de andre tros- og livssynssamfunnene ved at alle mottar samme støtte per medlem.

2.7 Nærmere om kirkegård/gravplass

Komiteen viser til den politiske avtalen som ble inngått 10. april 2008. I avtalen heter det:

"Dagens lovgivning på området videreføres. Samtidig gjøres det tilpasninger som ivaretar minoritetene."

Komiteen vil i denne sammenheng understreke de hensyn som ved kirkelig forvaltning må ivaretas overfor dem som tilhører andre tros- og livssynssamfunn eller som ikke har tilknytning til noe bestemt tros- eller livssynssamfunn. At kirkegårdsmyndigheter opptrer med respekt og forståelse, blant annet i kontakten med de pårørende, uansett avdødes eller pårørendes tro og livssyn, mener komiteen er et viktig hensyn.

Komiteen mener at det må vurderes tiltak som bedre kan sikre at dette hensynet ivaretas og viser her til at departementet, sammen med representanter for kirkegårdsmyndighetene og tros- og livssynssamfun-

nene, er innstilt på å foreta en gjennomgang av slike spørsmål. Komiteen viser til at også tilpasninger i gravferdsloven vil bli tatt opp i denne forbindelse.

2.8 Livssynsnøytrale seremonier

Komiteen viser til den politiske avtalen som ble inngått 10. april 2008. I den heter det:

"Det skal igangsettes en utredning med sikte på lovfesting av et kommunalt ansvar for at livssynsnøytrale seremonirom finnes til bruk ved gravferd og ekteskapsinngåelse. Utredningen skal blant annet utrede spørsmålet om finansiering."

Komiteen mener det er naturlig at kommunen, i samarbeid med tros- og livssynssamfunnene på stedet, konkret vurderer ut fra lokale forhold og behov hva som vil være et egnet lokale. Et regelverk på området bør være praktisk orientert og gi rom for lokal tilpasning.

2.9 Om en samlet religionspolitikk

Komiteen har merket seg at det i forbindelse med høringen om denne sak fremkom klare synspunkter vedrørende behovet for en samlet religionspolitikk for de ulike tros- og livssynssamfunn i Norge. En slik politikk vil først og fremst måtte berøre de ulike praktiske sider ved disse tros- og livssynssamfunnenes virke i Norge. Komiteen legger til grunn at Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med en slik gjennomgang på egnet måte.

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag til endringer i kirkeloven som gir anledning til forsøk med blant annet enhetlig ledelse.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

St.meld. nr. 17 (2007–2008) – om staten og Den norske kirke – vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 9. juni 2008

Ine Marie Eriksen Søreide

leder

Torfinn Opheim

ordfører

